

A MAI TANYAVILÁG.

Irta: *Simándy Béla.*

DIVATBA jött az Alföld. Napjainkban olyan sokat írnak, beszélnek róla, mint még talán soha eddig. Csak éppen az a baj, hogy szomorú aktualitás hozta divatba a végtelen rónák apró tanyáin élő nép gondokkal gyötrődő mai napjait és nehéz holnapját. És az Alföldről folyó vitáknak az is a bajuk, hogy a tegnap mulasztásainak felelőseit, esetleg bűnbakjait keresik, meg az eljövendő évtizedek jobb életét tervezgetik, és közben a máról megfeledkeznek. Ezalatt pedig a mi tragikus emberöltőnk legtragikusabb sorsú néprétege, az Alföld tanyai magyarsága a pusztta léteért folytat harcot és csak az menti meg a pusztulástól, hogy egész évi munkájának termését nem érhetik olyan sorscsapások, amelyekhez ne tudná leigényteleníteni életét.

Milyen is az az alföldi tanyavilág?

Debrecen területe 166 ezer kataszteri hold, lakóinak száma 117 ezer és ebből 22 ezer lakik tanyán. Kecskemét több mint 163 ezer hold területű, közel 80 ezer lakósa van, amelyből 44 és félezer él tanyán. A 142 ezer holdat megközelítő, 135 ezer lakósú Szeged népéből 41 ezer a tanyai. Hódmezővásárhelynek 132 ezer kataszteri hold a területe, 60 ezernél több a lakója, amelyből 23 és fél ezer tanyán él. De a kisebb alföldi városok, óriásfalvak lakóinak még nagyobb százaléka él a községektől távoleső tanyákon és ebből megállapíthatjuk, hogy az alföldi nép egyharmadánál jóval több szóródott széjjel az Alföldnek végtelen pusztáin, amelyek egy évszázaddal ezelőtt nagyrészt még műveletlenek voltak. Óriási legelők, amelyeken csak karámok akadtak és a csikósok, elszánt vásári kereskedők befogadására szolgáló csárdák.

A már említett négy legnagyobb alföldi város óriási területe mind felülmulja Budapestét, de ezek is csak történelmünk véres századainak folyamán nőttek ilyen hatalmasokká. Mert valamikor virágzó falvak voltak szerte az Alföldön, ugyanolyanok, mint az ország egyéb részein. Először a tatár pusztított végig rajtuk, aztán meg a törökök beözönlése és kegyetlenkedései elől menekült ezeknek a kis falvaknak a népe a nagyobb és fekvésüknél fogva védekezésre alkalmasabb városokba. A közel két évszázados törökdulás után nyoma is alig maradt ezeknek a kis községeknek és ma már csak itt-ott egy-egy templomrom, védekezésül szolgáló sánc maradványa hirdeti a régi falu emlékét. E súlyos emberöltők alatt a lakosság annyira megritkult, hogy megélhetésükre a megmaradt városok közvetlen határában lévő földek megmunkálása is elegendő volt. A szabadságharcok emberáldozatai is megakadályozták a természetes népszaporulatot, úgyhogy kétszáz esztendővel ezelőtt az uralkodók telepéseket küldtek az Alföldre, akik jobbára a népes Felvidék tót nemzetiségeiből kerültek oda. Először Békéscsabára, utána Szarvasra, majd Tótkomlóra. De színmagyar telepések is alkottak községeket az Alföldön. Ilyen például a dunántúli Zombárol áttelepedett százon aluli család, amely Orosházát létesítette.

A mult század közepéig azonban csak a városok, falvak közelében levő földeket használták fel földművelésre és csak amikor ott már elszaporodott a lakosság, kezdődött meg a tagosítás. A fiúk a várostól távolabbi földeket kap-

ták, amelyek addig csak legelőül szolgáltak. Apáik ellátták őket állattal, némi gazdasági felszereléssel, a föld közepére tanyát építettek, családot alapítottak és megkezdték ott dolgozni, gyarapodni vágó életüket.

Nagyszerű korszaka volt ez a történelmünk során talán a legtöbbet szenvedett alföldi népünknek. Pihent energiával látott neki a munkának. A városi élet is rohamosan fejlődött, a terményeknek volt piacuk és az alföldi nép leküzdve a járhatatlan utak akadályait és az egyéb nehézségeket, hordta a piacokra terményeit, nevelte állatait. Volt eladó föld is, tudta, hogy munkájával gyermekeinek is tud olyan életlehetőségeket teremteni, mint amelyenek között ő vágott neki az életnek. A munka sarkallta a tanyák népét és a maihoz képest biztosnak mondható megélhetési viszonyai között kezdett véglegesen berendezkedni a tanyán. Bő volt a gyermekáldás. Gyermekeik taníttatásáról is adott körülményeikhez képest kellően gondoskodtak. Kivénült iparosokat fogadtak fel tanítókul. Az iparosoknak annak idején nagy tekintélyük volt a tanyák világában. Ezek fiatal korukban mind vándorlegények voltak s így sokfelé jártak, sokat tapasztaltak. Irni, olvasni jól tudtak, tehát alkalmasnak találták őket a gyermekek tanítására. A közigazgatással nem sok dolguk volt. Az adóztatás sokkal egyszerűbben ment, mint ma. Évente egyszer bementek a városba és rendezték adójukat. Az egészségügy terén a belterületeken is kezdetlegesen voltak a viszonyok és így a külterületeket, a tanyaiakat se érte hátrány ezen a téren.

Abból a nagy fejlődésből, amelybe a magyar városok lendültek, időnkint valami kevés a tanyáknak is jutott. Az öreg iparos-tanítók helyére lassankint a községek és az állam okleveles tanítókat küldözgettek, tanyai iskolákat építettek. Ez a beiskoláztatás is azonban csak a háború utáni években fejlődött annyira, hogy ma már az Alföld legnagyobb részén a legtávolabbi tanyákhoz is három kilométernyi körzetben van tanyai iskola. Ezen a téren gróf Klebelsberg Kunó szerzett soha el nem muló érdemeket, akinek kultuszminisztersége alatt ötezer népiskola épült és ezek jórésze az Alföld tanyavilágában. A tanyai gazdák pedig a maguk önművelésére és szórakozására a városiak mintájára, olvasóköroket létesítettek, amelyek között számos már több mint ötven esztendeje fennáll. Hódmezővásárhely területén hetven ilyen olvasóköri működik. Ezek az olvasókörok jobbra a kultusz- vagy a földművelésügyi minisztérium adományából, könyvtárakkal vannak felszerelve, de maguk is vásárolnak hozzá könyveket, újságokat járatnak. Téli vasárnapokon pedig a tanyai orvosok, tanítók, papok népművelési előadásokat tartanak a köroekben, amelyeket a legtöbb helyen nagy érdeklődéssel hallgatnak a tanyaiak. Ahol kör nincs, ott az iskolában tartják ezeket a népművelési előadásokat.

Pap, orvos, csendőrség is került a tanyák közé, az iskolák után apró templomok és kis temetők épültek. A vasút fejlesztésével egyes helyekre még állomások is jutottak, amelyek köré aztán kisebb tanyaközpontok létesültek.

Természetes fejlődés volt ez, az Alföld speciális viszonyainak megfelelő és nem ismerik az alföldi életet, akik a tanyarendszer helyébe a falusi életformákat követelik az Alföldre. Mert mind a kettőnek megvannak a maga hátrányai, de az előnyei is és az alföldi ember egész testi és lelki berendezkedésének a tanyarendszer felel meg a legjobban.

Nem is a tanyarendszer miatt kezdődött a baj az Alföldön. Sőt, ha megmaradt volna a fejlődése alatti lehetőségek, nem is állt volna ez meg. Nem állt volna meg a népszaporulat se és nem jutott volna olyan súlyos anyagi

viszonyok közé se az Alföld népe, mint amilyenek között most van. Mert, amíg az ezelőtt élt két emberöltő alatt benépesedett az Alföld tanyavilága, az utóbbi tíz év folyamán szaporulatról alig lehet beszélni és az Alföld egyes helyein is megkezdte már az egyke nemzetorsvasztását.

Ez az alföldi életlendület akkor kezdett megakadni, amikor elfogyott az eladó föld és a negyven holdas gazda, aki négy gyereket nevelt fel, ha módja is lett volna rá, nem tudott gyermekei számára több földet szerezni és azok apjuk halála után már csak tízholdas gazdák lettek. Most már ezt tovább folytatva a tízholdas gazda négy gyerekének már csak két és fél holdat tud hagyni egyenkint. És az Alföldön a birtokpolitika se sokat segítene a bajokon, mert itt nagybirtok viszonylag kevés van. Hódmezővásárhely 132 ezer kataszteri holdjából csak 12.200 hold nagybirtok, 119.800 hold kis- és középbirtok. Kiskunhalas határa 120 ezer hold, ebből 10 ezer nagybirtok, 110 ezer pedig kis- és középbirtok. Cegléd 50 ezer holdjából 6900 a nagybirtok, 43.100 hold kis- és középbirtok. Kiskőrösön nincs is nagybirtok, mind a 17.900 hold kis- és középbirtok. Szegeden, Kecskeméten és Debrecenben azonban már más az arány. Szeged 142 ezer kataszteri holdas határából 64 ezer nagy- és csak 78 ezer a kis- és középbirtok. Kecskeméten a 163 ezer holdból 51.800 a nagybirtok és 111.200 a közép- és kisbirtok. Debrecenben 88.400 hold a nagybirtok, 77.800 hold pedig a kis- és a középbirtok a 166.200 holdas határból. Azonban itt is meg kell jegyeznünk, hogy úgy Szegeden, mint Kecskeméten és Debrecenben a nagybirtokok majdnem egészen a városok a tulajdonosai és Szegeden meg Kecskeméten a nagybirtokok legnagyobb részét kisbérzők bérlik a városktól.

Az egyke ma az Alföldön a fiatalabb kisgazdanemzedék körében terjed és ott is a kevésföldűek között. Nyíltan be is vallják az okát: féltik a megszületendő gyermekeiket a cselédsorstól, mert a kis földjük egy családnál többnek kenyeret nem tud adni.

Ez azonban nem földéhség, ez az alföldi parasztélet körülményeivel való kényszerű megalkuvás és nem lehet a kisparasztokkal szemben őket elmarasztaló érvül felhozni, hogy a gazdasági cselédek, a földnélküli gazdasági munkások körében nincsen egyke.

Ez feltétlenül igaz, azonban ennek is megvan a maga magyarázata. Két egészen más világ a kisgazdáé és a földmunkásé. A földmunkásoknál a gyermeknek a tízéves korig való felnevelése tőkebefektetés, amely az öreg korukban való gondtalanabb életet biztosítja. A földmunkás gyereke már tíz-tizenkét éves korában eláll kanásznak, pásztornak valamelyik gazdához. Akkortól az gondoskodik róla, sőt természetbeni bért is kap, amelyet minden évben odaad szüleinek. És a három-négy gyerek búza, szalma, malac és egyéb természetbeni bére már szinte gondtalan életet biztosít a falusi házikójukban éledgélő, alkalmi földmunkákra vállalkozó szülőknek. Mert a gazda ki kell hogy fizesse a megalkudott bért akármilyen is a termés akárhogyan is ingadozék és annak ára spekuláció s egyéb okok miatt.

És ezen a ponton jutottunk el a tanyai kisgazda életének legsúlyosabb problémájához, ami a termék értékesítésének a kérdése. A nagyon rossz dülő-és országotak, a távoli piacok nehezítik meg elsősorban az értékesítést. De ezek mellett ugyanolyan fontos és az alföldi gazdákra ugyanolyan hátrányos az értékesítés szempontjából való szervezetlenségük. Az, hogy mindegyik néhány mázsa búzáját, rozsát, tengerijét, pár darab felnevelt állatát maga kell hogy a piacra vigye és ezeket a kis tételeket olyan áron eladja, amelyet

kinálnak érte. Parasztságunk leromlott anyagi viszonyok között él, legtöbbje minden termését beérése után rögtön kell, hogy értékesítse és így a tőkével rendelkező kereskedelem kedve szerint ki tudja használni szorult helyzetét. Míg, ha meg volna szervezve, ha megfelelő értékesítő- és tőkével rendelkező hitelszövetkezetei volnának, nem lenne ilyen kiszolgáltatott helyzetben, a termésére kapott kölcsönnei ki tudná várni az áraknak rá nézve kedvezőbb alakulását.

Fontos és a megoldást elsősorban sürgető problémája ez az alföldi tanyák parasztságának. Mert ma az első teendő a már meglévő kisgazdaságok megerősítése, rentábilissá tétele, megállítása a lejtőn való további lefelé csúszásuknak. Tudjuk, hogy jó birtokpolitika is elengedhetetlen követelmény, de ezzel legalább is egyszerre meg kell szerveznünk a kisgazdaságok termésértékesítését is, mert enélkül amabból se fakad áldás. Nem fakadhat áldás akkor, amikor a húsz-harminc holdas gazdák a súlyos közterhek, válságos időjárási viszonyok ingadozó áralakulások, értékesítési szervezetlenségük miatt olyan viszonyok közé kerültek, hogy egyre gyakrabban kívánják vissza a jobbágykort.

MÁRCIUSI FÜTTYSZÓ.

*A Föld Hamupipőke még:
paraszt haraszt-ruhája foltos,
de énekesrigó-szive
megdobbant már az ég alatt
s nagy boldogság után rikoltoz.*

*Valahol varrják lázasan
menyasszonyi tavasz-ruháját,
mely nem lesz bársony sem selyem,
de átom, zene, szerelem
finom kelméiből csinálják.*

*A dióhéj s a mogyoró
nagy láda volna néki: fecske
csőrébe csomagolva jó!
Varázsruha. Ha felveszi
a Föld: víg lesz, pajkos menyecske.*

*De most Hamupipőke még!
Tegnap temettük mostoháját,
vén Tél anyót, nagy volt a gyász:
száz ibolya nagy-kacagón
kidugta gyermek-pofikáját!*

*Nagy volt a gyász: száz ibolya
nevetett, én meg úgy fütyültem,
hogy minden bánat, siri rög
pacsirta lett és hirtelen
az égre röppent üdvözülten.*

*Ó ibolyák! Gyermek-szemek
haraszt közt, vagy rongyos ruhában
az iskolában! Illatos,
ártatlan mosolygástokért
lejárnám két futrinka-lábam!*

*Kéken kacagni jöttetek
kis ibolyáim, a pintyőke
dalolni, proletár fiúk
gombozni: mert tündérruhát
vár Föld, szív, mint Hamupipőke!*